

نقد و تحلیلی با رویکرد آسیب شناسی از الزامی بودن ثبت اطلاعات هویتی مراجعان و داوطلبان درمان اعتیاد در مراکز اقامتی بهبود و بازتوانی افراد با اختلال مصرف مواد در سامانه های الکترونیکی

مقدمه :

در عصر امروز که به عصر اطلاعات موسوم است ، هیچ عاملی در ایجاد ارزش افزوده قادر به رقابت با اطلاعات نیست . این امر مکانیسم های درون و برون سازمانی را همراه با تعریف قوانینی به عنوان ضمانت اجرایی جهت هر چه بیشتر محرمانه نگه داشتن اطلاعات ایجاب می کند. یکی از نقش های حیاتی در حوزه درمان اعتیاد ، کنترل و بکارگیری مقررات و استانداردهای حرفه ای عملی برای حفاظت محرمانگی اطلاعات افراد داوطلب درمان در مراکز اقامتی درمان و بازتوانی معتادان موضوع ماده ۱۵ می باشد. تعریف سطوح دسترسی به اطلاعات هویتی درمانجویان و چگونگی افشای آنها و این که چه اطلاعاتی ، تا چه اندازه ای ، در چه زمانی و در چه مکانی باید در اختیار چه کسی و با چه سطح اختیاری گذاشته شود ، همگی از جمله مسایلی است که مدیران کلیه مراکز اقامتی درمان و بازتوانی معتادان را می تواند با چالش هایی روبرو و مواجه سازد. رعایت محرمانگی مدارک و اطلاعات درمانجویان در مراکز در واقع تامین کننده امنیت اطلاعات منحصر بفرد آنان بوده و متضمن اعتماد فرد معتاد به سیستم درمان در مراکز خواهد بود. در صورت نیاز به ثبت اطلاعات هویتی فرد درمانجو در هر نوع از سامانه های الکترونیکی به دلیل محرمانگی اطلاعات هویتی افراد و ضرورت پرهیز از ثبت مشخصات کامل هویتی فرد درمانجو در سامانه ، بنابراین لازم است یک دستورالعمل مشخص با ضمانت قانونی برای مدیران مراکز تعیین نماید که چه اطلاعاتی محرمانه و چه اطلاعاتی غیرمحرمانه تلقی می شود و بدون اجازه درمانجو می تواند در سامانه ثبت گردد.

(۱) الزام به ثبت مشخصات فرد معتاد در سامانه های الکترونیک چند پرسش را مطرح می کند ، نخست اینکه ، اگر هدف از طراحی و استقرار سامانه الکترونیک ، مدیریت خدمات دهی ، پایش و نظارت بر فعالیت مراکز اقامتی بهبود و بازتوانی معتادان یا تولید اطلاعات و شناخت دقیق و برخط از نیم رخ وضعیت اعتیاد **(روند تغییرات متغیرهای دموگرافیک افرادی که متقاضی درمان هستند)** در کشور است ، به واقع چنین سامانه ای یکی از مطالبات و ضرورت مهم در حوزه درمان اقامتی است و آن را اقدام مفید و ارزشمند در جهت ساماندهی و تقویت سیستم درمان اعتیاد در کشور میدانیم . لیکن ، خطا در اجرای آن باعث انحراف از هدف اصلی و آسیب جدی به سیستم درمان اعتیاد خواهد شد. وارد کردن هویت بیمار که بشکل داوطلبانه به مراکز درمان اعتیاد مراجعه و تحت درمان قرار می گیرند ، نقض حقوق بیمار محسوب می شود.

(ماده ۶۴۸ قانون مجازات های اسلامی - بند ۶ و ۷ منشور حقوق بیمار - ماده ۴ آیین نامه رسیدگی به تخلفات

انتظامی پزشکان) .

۲) از چالش های دیگر که سامانه ثبت اطلاعات هویتی فرد معتاد متقاضی و داوطلب درمان در مراکز پس از اجرا ایجاد خواهد کرد ، بازتاب اجتماعی ثبت هویت معتادان متقاضی درمان در سامانه بر انگیزه و رفتار معتادان و خانواده آنان جهت مراجعه به مراکز اقامتی مجاز بعثت نگرانی از امکان افشای هویت آنان و یا ایجاد سوء سابقه و دسترسی مراجع انتظامی و قضایی به اطلاعات آنان تاثیر بسیار منفی بدنبال خواهد داشت و به یقین این مسئله موجب کاهش تعداد داوطلبان درمان در مراکز اقامتی مجاز و بالعکس بر تعداد متقاضیان به کمپ های غیرمجاز بشدت افزوده خواهد شد. "با استناد به ماده ۱۵ اصلاحیه قانون مبارزه با مواد مخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام مصوب ۱۳۹۰ که درمان داوطلبانه را مورد توجه قرار داده و در آن به افراد معتاد اجازه داده شده که به مراکز درمانی مراجعه کنند" ، اما این امر به دلیل نگرانی افراد از ثبت مشخصات خود (برچسب خوردن) می تواند تاثیر منفی بر مراجعه متقاضیان درمان در مراکز اقامتی بهبود و بازتوانی معتادان داشته باشد. لذا توجه به عواقب خروج از درمان این بیماران و پیش بینی عوارض اجتماعی متعاقب آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

۳) الزامی بودن ثبت هویت معتادان در سامانه یک توجیه منطقی و یک رفتار سلبی و بازدارنده را برای معتادان داوطلب درمان بویژه ، افراد شاغل در دستگاه های دولتی و غیردولتی و افراد خاص (دارای موقعیت اجتماعی) جهت اقدام به درمان در مراکز اقامتی درمان و بازتوانی ایجاد خواهد کرد. اگر در روند اجرای یک سامانه الکترونیک حریم خصوصی بیمار خدشه دار شود ، آنهم بیمار معتاد که هم برچسب اعتیاد دارد ، حداقل باید منتظر دو نوع واکنش از طرف فرد معتاد بود . اول اینکه در مرحله ابتدایی بیماری برای درمان مراجعه نکند ، چون از طرفی در مرحله ابتدایی بیماری مسائلی مثل حریم خصوصی برای فرد بیمار مهم تلقی می شود. دوم اینکه ، در مرحله آخر - **end stage** - و با تخریب بالا به مرکز مراجعه خواهد کرد. همچنین احتمال می رود این اقدام باعث عدم استقبال بخشی از بیماران داوطلب برای مراجعه به مراکز درمان اقامتی شود .

۴) لازم به ذکر است ، درصد قابل توجه ای از افراد معتاد که جهت پذیرش به مراکز درمان اقامتی مراجعه می کنند ، از انگیزه پایدار و با ثبات و قوی جهت اقدام به درمان برخوردار نیستند و عموماً این نوع از مراجعان بیشتر تحت تاثیر عوامل بیرونی از جمله با درخواست خانواده های خود و فشارهای اجتماعی به مراکز مراجعه می کنند. تجربه نشان میدهد ، این قشر از معتادان هنگام پذیرش بدنبال دستاویز و بهانه جهت انصراف از درمان می باشند. ثبت هویت مراجعان در سامانه می تواند عاملی بازدارنده و تقویت کننده جهت انصراف از درمان باشد. سیاست های سختگیرانه درمان معتادان می تواند باعث افزایش هزینه های اجتماعی درمان اعتیاد شود . امروزه این نظریه بعنوان یک رکن اساسی در درمان معتادان پذیرفته شده است، اگر درمان برای معتادان در دسترس و از نظر هزینه های مادی و معنوی کم هزینه و در عین حال متنوع و جذاب و فراگیر و ایمن باشد ، تعداد بیشتری از معتادان را می توان تحت پوشش درمان قرار داد.

۵) از چالش های دیگر در خصوص الزام به سامانه ثبت هویت و اطلاعات معتادان که لازم است بدان توجه شود ، موضوع تداعی تبعیض ناخواسته بین معتادان متقاضی درمان دارویی با داروهای آگونیستی ، درمان بستری ، مراکز اجتماع درمان مدار با معتادان متقاضی درمان در مراکز اقامتی بهبود و بازتوانی افراد با اختلال مصرف مواد است. چه دلیلی وجود دارد و مبتنی بر چه منطق و کدام نظریه کارشناسی و ضرورت دسترسی یکسان مراجعان به خدمات درمان اعتیاد می توان یک گروه از جمعیت معتادان را جهت اقدام به درمان از طریق مراکز اقامتی بهبود و بازتوانی معتادان هویت و مشخصات کامل آنان در سامانه الکترونیکی ثبت کرد و گروهی دیگری از معتادان که متقاضی درمان دارویی در کلینیک های درمان اعتیاد هستند ، هویت آنان در سامانه آیداتیس صرفا از طریق یک کد شناسه منحصر بفرد ثبت شود.